

Čo sú modelové lesy

Iniciatíva modelový les vznikla podľa programu kanadskej vlády, ktorý bol predstavený na svetovej konferencii OSN o životnom prostredí a rozvoji v r. 1992.

Modelový les je platformou, v rámci ktorej jednotlivci alebo skupiny s rozdielnymi záujmami a hodnotami spoločne pracujú na dosiahnutí cieľa, ktorým je trvale udržateľné hospodárenie v krajinе.

Organizácia International Model Forest Network (IMFN) bola založená v r. 1995 a v súčasnosti má 60 modelových lesov v 31 krajinách sveta. Sídli v kanadskej Ottave.

Medzinárodná sieť slúži na sprostredkovanie informácií a skúseností získané svojimi členmi. Jej dlhodobým cieľom je zastúpenie hlavných svetových ekosystémov, v ktorých je zastúpený les. Členovia majú nárok na asistenciu pri podpore trvalo udržateľného hospodárenia v krajinе.

SIEŤ POSKYTUJE TRI HLAVNÉ SLUŽBY

1. Umožňuje medzinárodnú spoluprácu a výmenu námetov v oblasti trvalo udržateľného využitia krajiny
2. Podporuje medzinárodnú spoluprácu v najdôležitejších aspektoch lesníckej a sociálnej vedy, ich rovnováha je základom pre každý nový model lesného hospodárenia.
3. Podporuje medzinárodnú diskusiu o kritériách a princípoch trvalo udržateľného rozvoja.

CIELE A ÚLOHY IMFN:

1. Podpora partnerstva a zvyšovanie schopností a konkurencieschopnosti.
2. Diverzifikácia ekonomiky a odstraňovanie chudoby.
3. Hodnotenie pokroku v ceste k trvalo udržateľnému hospodáreniu.
4. Vývoj a uplatnenie lesníckych a hospodárskych praktík.
5. Monitoring a hodnotenie.
6. Kvalitný manažment a podpora občianskej spoločnosti.
7. Manažment konfliktov.
8. Komplexné riadenia plánovanie zdrojov.

Viac na www.imfn.net

MODELOVÉ LESY NA SLOVENSKU SÚ. DAJME TO VEDIĘ SVETU

Rozhovor s riaditeľkou CHKO Poľana Ing. Vladimírou Fabriciusovou, PhD. o zapojení Slovenska do medzinárodnej siete modelových lesov

Siete biosférických rezervácií a modelových lesov vznikli vo svete preto, aby bola zachovaná ich trvalá udržateľnosť a aby prírodné zdroje v nich boli využívané racionálne. Biosférických rezervácií je v súčasnosti viac ako 680, modelových lesov 60. Na Slovensku zatiaľ nie je ani jeden les, zaradený do International Model Forest Network (IMFN) – Medzinárodnej siete modelových lesov. Ing. Vladimíra Fabriciusová, PhD., riaditeľka CHKO Poľana, to chce zmeniť. Je presvedčená o tom, že viaceré slovenské lesy spĺňajú kritériá modelových lesov a svet by sa mal o nich dozvedieť.

v biosférických rezerváciách sveta, 32-percentný v modelových lesoch.

PRAVÝ CIEĽ: DÔRAZ NA ČLOVEKA

Ing. V. Fabriciusová hovorí, že na Slovensku bolo pri vytváraní biosférických rezervácií urobených mnoho chýb, pretože mälokto si dokázal osvojiť pravé ciele. „*Obidva tieto modely majú jeden pravý cieľ: využívať krajinu, čiže chránené územie alebo lesné biotopy, vždy s dôrazom na človeka a vždy na participatívnom princípe. Modelové lesy sú na rozdiel od biosférických rezervácií dynamickejšie sa rozvíjajúcimi územiami, pretože zahŕňajú len dve časti – lesné hospodárstvo a socio-ekonomickú situáciu. Modelové lesy sú teda produkčnou krajinou s ekonomickými, eko-logickými a sociálno-kultúrnymi rozmermi, podporovanými vytváraním partnerstiev. Biosférické rezervácie zahŕňajú chránené jadrové oblasti a zóny s rastúcou ekonomickou aktivitou.*“

■ Ako treba postupovať, aby bolo nejaké územie zaradené do siete modelových lesov?

„Organizácia IMFN vydala manuál, ktorý je pomerne zložitý. Uchádzca musí postupovať podľa tohto presne stanoveného návodu. Za seba môžem povedať, že som sa pri študo-

Najväčší rozdiel medzi biosférickými rezerváciami a modelovými lesmi, dvoma veľmi podobnými konceptmi, je podľa štúdie švédskych vedcov v podobe špeciálne označených lokalít, ako je napríklad ramsarská mokraď, alebo v počte miest svetového dedičstva, vo význame jedinečných oblastí biodiverzity alebo kultúrneho dedičstva. 96-percentný podiel sa nachádza

Kraj okolo Hriňovej.

vaní materiálov zo sveta veľa naučila. Sú totiž vypracované na základe skúseností a stanovené postupy sú vyskúšané a overené. Napríklad komunikačné stratégia UNESCO v rámci Programu Človek a biosféra (Man and the Biosphere - MAB) je naozaj úžasná. Dáva návod na to, ako a s kým komunikovať.“

■ **Môžete povedať, aké konkrétné kroky bude treba aj na Slovensku urobiť, aby sa podarilo vyhlásiť u nás modelové lesy?**

„Najskôr bude potrebné dôkladné oboznámenie sa s materiálmi, ako sú Sprievodca vytvorením modelových lesov, vytvorenie strategického plánu, ročného plánu a monitoring vplyvu a hodnotenia modelového lesa, kontaktovanie ústredia IMFN v Kanade a záujmových skupín v Slovenskej republike. Podmienkou ďalšieho úspešného postupu je, aby si všetky zainteresované skupiny osvojili princípy modelového lesa. Budú nasledovať mnohé pracovné stretnutia, výber vhodných lokalít a príprava strategického plánu modelových lesov.“

Potom bude môcť začať samotný proces, zahrňajúci hodnotenie partnerstva, vytvorenie riadiacich štruktúr a prístup všetkých zainteresovaných, založený na zodpovednosti, konsenze, participácií a transparentnosti. Samotné pripojenie sa k IMFN bude potvrdené vypracovaním a ratifikovaním predbežnej zmluvy.“

MANUÁL RIEŠENIA KONFLIKTOV

■ **Spomenuli ste konsenzus a to je práve niečo, čo je na Slovensku veľmi ťažké dosiahnuť...**

„V tejto súvislosti je dôležité povedať, že súčasťou podkladov je osobitný manuál, venovaný riešeniu konfliktov. Predpokladá už v úvode, že je samozrejmé, ak pri hospodárení v lese dochádza ku konfliktom, či už s ochranármi, so súkromnými vlastníkmi a ďalšími záujmovými skupinami. Umením ale je nastaviť ciele tak, aby všetky záujmové skupiny spájali, nie aby proti sebe tieto skupiny bojovali.“

■ **Myslíte si, že sú na Slovensku lesnícke subjekty, ktoré dokážu zvládnuť takéto umenie komunikácie so záujmovými skupinami a ich integráciu?**

„Áno, priekopníkmi takého prístupu sú podľa môjho názoru Mestské lesy Košice. Som presvedčená, že budú vľajkovou lodou modelových lesov na Slovensku a prezentácie slovenských modelových lesov vo svete, ak sa u nás rozhdneme zapojiť sa do tohto systému.“

Samozrejme, nemožno nespomenúť Biosférickú rezerváciu Polana, kde je komunikácia medzi lesníkmi, ochranármi, poľovníkmi a všetkými zainteresovanými korektná a veľmi príjemná.“

Čím viac sa do manuálu IMFN začítavam a idem v jeho chápaní do hĺbky, tým viac sa mi zdá, že je to krásny spôsob, ako vyriešiť všetky nezrovnalosti a nedorozumenia medzi ochranármi a lesníkmi.“

Nášou ambíciou v prípade, že sa rozhodneme kráčať touto cestou je, dostať sa do reprezentatívnej vzorky sveta. Musíme si uvedomiť, že na Slovensku modelové lesy ešte nie sú a na svete ich nie je až tak vela. Európa pritom doslova baží po poznaní našich lesov a my máme čo ponúknuť – Eureópe i svetu.“

Z tohto hľadiska je výborné, že už je vytvorená platforma spolupráce a riešenia konfliktov. To je veľmi inšpirujúce. Je to obrovská výzva a nič, čo by nebolo aj u nás nemožné. V množstve konfliktov sú zdefinované všetky zbytočné nedorozumenia, ktoré vznikajú medzi lesníkmi a ochranármi a vžité predsušky, ktoré ich rozdelujú.“

Ak dokážeme takúto platformu vytvoriť aj na Slovensku a tá vytípuje reprezentatívne lesné ekosystémy, vlastníkov lesných pozemkov a určite medzi nimi budú musieť byť aj súkromní vlastníci, zdefinuje všetky existujúce predsušky a najmä stanoviť hlavné ciele, bude potrebné ešte prevziať zodpovednosť za to, aby sme splnili v týchto územiac kritériá modelových lesov.“

■ Už sme hovorili o tom, že koncepty biosférických rezervácií a modelových lesov sú si veľmi podobné. Vy už máte skúsenosti s manažovaním biosférickej rezervácie a za výsledky, ktoré ste v tejto oblasti dosiahli, ste získali aj svetové ocenenie. Znamená to, že aj na Slovensku môžeme dosiahnuť medzinárodný úspech v manažovaní modelových lesov?

STAČÍ DODRŽIAVAŤ OSVEDČENÉ PRINCÍPY

„Biosférické rezervácie na Slovensku patria do svetovej špičky. Máme u nás štyri biosférické rezervácie, ktoré majú rovnakú hodnotu ako Komodské ostrovy, alebo iné svetovo známe a cenéne územia. A to by nás malo motívovať, aby svet objavil a nachádzal naše „topky“, teda nielen biosférické rezervácie, ale aj pamiatky, zaradené do Zoznamu svetového kultúrneho a prírodného dedičstva UNESCO. To sú tie najväčšie lákadlá pre zahraničných návštěvníkov. To je to, čo nás môže a má najlepšie zviditeľniť vo svete. Destinácie tohto významu, zaradené do svetových zoznamov a sietí, si väží celý svet, obdivuje ich a vysoko si ich cení. Prečo my, Slováci, nie sme stále dosť brdí na to, čo tu máme...?“

Pritom stačí pre dosiahnutie úspechu dodržiavať niekoľko osvedčených princípov, ktoré fungujú. Korektná komunikácia. Po-kora, pretože nie je rozdiel medzi nami a vami. Kým nebudem jeden druhého počúvať, tak to nepôjde. Vzájomný rešpekt. Dlhodobá spolupráca na formálnej aj neformálnej úrovni. Navzájom sa spoznávať, vedieť o sebe viac ako len to, že to je lesník a to je ochranár. Ďalším princípom je konštruktívna kritika. Viem, nemáme ju radi, ale len tá nás posúva. Preto si ju máme vážiť a nie ju odmietať, brániť sa jej. Hľadanie optimálnych riešení a kompromisov. Bez toho sa nedá manažovať vôbec nič. Vízie a ciele. Ak nie sú stanovené, ak ich ostatní nepoznajú, nemôžu ich chcieť dosiahnuť. Transparentnosť. To nesmie byť klišé. Poctivosť, tá je na nezaplatenie. Čest. Nie je predsa dôležité, čo máme, ale akí sme a tak nás posudzujú aj iní ľudia. Zodpovednosť. Je naozaj ľahké prijať zodpovednosť za každé rozhodnutie, ktoré urobíme, ale je to nevyhnutné. Toto sú princípy, ktoré sa nám darí uplatňovať v Biosférickej rezervácii Poľana a ktoré bude potrebné uplatňovať aj pri manažovaní modelových lesov.“

MESTSKÉ LESY KOŠICE AKO VLAJKOVÁ LOĎ

■ Povedali ste, že Mestské lesy Košice by mohli byť v úsilia konštituovať modelové lesy na Slovensku našou vlajkovou loďou. Prečo práve košické mestské lesy?

„Najskôr chcem povedať, že by som ráda vytvárala okrem vhodných území v rámci Štyroch biosférických rezervácií aj ďalšie lesnícke subjekty, vhodné na zaradenie do siete modelových lesov. Napríklad Mestské lesy Banská Bystrica, Obecné lesy Veľký Folkmar a rada by som našla vhodné lokality aj v spolupráci so združením neštátnych vlastníkov lesov. Hos-podárenie v modelových lesoch nie je ničím obmedzujúcim. Cieľom nie je zasabovať do ob-hospodarovania lesa, ktoré ale musí byť trvalo udržateľné. Cieľom je komunikovať so svetom. Nie na vedeckej báze, ktorá je samozrejme tiež veľmi dôležitá a myslím, že v tejto oblasti je komunikácia dobre rozvinutá. Mám na mysli komunikovanie lesníkov v danej socioekono-mickej situácii, brať pritom do úvahy demo-grafický vývoj, stav ekonomiky v danom regióne a ďalšie aspekty. Otvorenie svetu v rámci siete modelových lesov nám práve v rozvoji tejto komunikácie môže veľmi pomôcť.“

Ale aby som odpovedala na vašu otázku, môžem povedať, že košickí mestskí lesníci podľa môjho názoru už dnes splňajú kritériá IMFN. Po prvej, ich vzdelenie, odbornosť, sta-novovanie lesohospodárskych postupov. Sú ne-skutočne inovatívni. Po druhé, majú trieze ochranárské cítenie. Ich ďalšou prednosťou je, že úzko spolupracujú s výskumom. Aktívne sa zaoberajú aplikovaným výskumom, ktorý na Slovensku vo všeobecnosti veľmi absentuje. Ich prepojenie na Technickú univerzitu Zvolen je vidieť a cítiť v ich práci a výsledky prináša aj na medzinárodnej úrovni. Komunikujú so svetom a čo je osobitne dôležité, veľmi dobre si uvedomujú svoje prepojenie na zabezpečenie všetkých mimo produkčných funkcií lesa. Mestské lesy Košice sú reprezentatívou vzorou prepojenia lesnej krajiny na všetky zá-kladné funkcie lesa, vrátane rozvoja turizmu. Aj v tejto oblasti sú mestskí lesníci v Košiciach vizionármi. A nesmiem zabudnúť na to, že košickí mestskí lesníci dokážu spájať ľudí, spolupracovať s nimi na participatívnom princípe. Presne tak, ako tom vidíme vo vyspe-lých krajinách.“

■ Ďakujem za rozhovor.

Jozef Marko

Foto: Jozef Marko (1-3)

CHKO Poľana (4)

Lesníci, ochranári, poučme sa!

Prednedávnom zaznelo z úst známeho zástupcu ešte známejšieho zoskupenia ochra-nárov veľmi dôležité a rozumné posolstvo: Lesníci nie sú naši nepriatelia. Je to tak. Ani nemôžu byť, pretože zodpovední lesní hos-podári zabezpečujú trvalo udržateľné hos-podárenie v lese a jeho súčasťou je aj ochrana lesných spoločenstiev. Cielavedomá ochrana, nie úmyselná devastácia.

Lesníci a ochranári, teda tí, ktorým naozaj ide o verejný, nie osobný záujem, nie sú a ne-môžu byť súpermi ako dvaja kohútia na jednom dvore, nadrapujúci sa o to, kto má pravdu. To je iba predsudok. Jeden z mn-hých, ktoré je potrebné identifikovať a jasne pomenovať. Prekonáť korektnou komunikáciou a dodržiavaním princípov, ktoré sa vo vyspelom svete osvedčili, fungujú a vedú k splneniu ciela, ktorým má byť a vo svete aj je vyvážené rešpektovanie záujmov človeka i prírody na danom území.

Manuály na prekonávanie predsudkov a riešenia konfliktov záujmových skupín, teda aj lesníkov a ochranárov, už existujú. Má ich UNESCO, má ich aj organizácia, vytvárajúca medzinárodnú sieť modelových lesov. Tieto dokumenty určujú, ako treba postupovať, aby to zbytočné v komunikácii išlo bokom. Aby komunikáciu nebrzdili egá, predpohatošť a demagógia. Aby skrátka vyhral zdravý rozum a správny cieľ.

Prečo a dokedy sa chceme učiť na vlast-ných chybách? Navyše, ak sa ukazuje, že sa medzi lesníkmi a ochranármami na Slovensku zatiaľ ani toto učenie veľmi nedarí? Poučme sa od tých, ktorí prekonali to, o čo sa zatiaľ u nás märne pokúšame. Som si istý, že stačí iba chcieť a prestať brať vážne tých, ktorí jednoducho nechcú.

Jozef Marko